

ŻYCIE MUZYCZNE W ZGROMADZENIU SIÓSTR SŁUŻEBNICZEK NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY NIEPOKALANIE POCZĘTEJ (ŚLĄSKICH) W LATACH 1866–2016. ZARYS PROBLEMATYKI

Nie sposób na kilku stronach zamknąć 150 lat historii śląskiej gałęzi słuźebniczek NMP Niepokalanie Poczętej, dlatego z konieczności ograniczę się do zarysu problematyki. Warto zaznaczyć, iż będzie mowa szczególnie o muzyce liturgicznej, choć zostaną też wspomniane muzyczne wydarzenia związane z uroczystościami niewłączającymi się w obchody roku liturgicznego, a także z wychowaniem przedszkolnym. Należy nadmienić, że choć niniejsze przedłożenie obejmuje życie muzyczne słuźebniczek śląskich na terenie Polski, w niniejszym artykule zwrócono szczególną uwagę na prowincję katowicką, jako mającą najszerszą działalność muzyczną.

Ponieważ niektóre zagadnienia związane z tą tematyką (muzyka liturgiczna w życiu bł. Edmunda Bojanowskiego, formacja liturgiczno-muzyczna słuźebniczek) zostały już przedstawione w ubiegłorocznym numerze naszego rocznika¹, stąd będzie to w jakimś sensie kontynuacja tamtej problematyki.

1. Edmund Bojanowski – znawca muzyki, szczególnie liturgicznej

Edmund Bojanowski (1814–1871)² – wielkopolski ziemianin, człowiek świecki, założyciel Zgromadzenia Sióstr Słuźebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej, twórca systemu wychowawczego w ochronkach wiejskich, na kartach swoich pism niejednokrotnie wspomina o muzyce w liturgii. Często pisze o tym, że uczestniczył we Mszy św. śpiewanej (nazywanej także „wielkim nabożeństwem”). W swoich zapiskach kilkakrotnie wspomina o konkretnych śpiewanych utworach, jak np. o hymnie *Te Deum laudamus* wykonywanym w świętogórskiej bazylice „na podziękowanie Panu Bogu za ocalenie kościoła za czasów siedmioletniej wojny”³ bądź na wiadomość o zatwierdzeniu Zgromadzenia przez Kościół lub o śpiewanej Mszy rekolekcyjnej⁴. Bojanowski zwracał również uwagę na to, czy liturgii Mszy św. bądź niesporom czy innym nabożeństwom towarzyszył akompaniament organów⁵

¹ Por. B. TKOCZ, *Formacja i posłannictwo liturgiczno-muzyczne Sióstr Słuźebniczek NMP w nauczaniu bł. Edmunda Bojanowskiego*, „Musica Ecclesiastica” 10 (2015), s. 58–91.

² Por. M. KORNACKA, *Bojanowski Edmund*, w: EK, t. II, Lublin 1976, s. 738.

³ E. BOJANOWSKI, *Dziennik*, L. SMOŁKA (red.), t. I, Wrocław 2009, s. 466 (dalej: *Dziennik*).

⁴ „Okolo 8 godz. była Msza św. z wystawieniem (...) Po Suplikacjach *Te Deum*. Potem o. Wawreczko śpiewał Mszę św. żałobną za zmarłe Siostry”. *Dziennik*, t. III (1861–1866), s. 477.

⁵ *Dziennik*, t. I, s. 66: „Wotywa odprawiła się bez muzyki, tylko przy organach”.

albo innych instrumentów⁶. Zależało mu, aby celebracje liturgiczne były muzycznie okazałe. W ich przygotowaniu współpracował m.in. ze znanymi lokalnymi muzykami, np. z Maksymilianem Koperskim⁷: „Poszedłem na wotywę do klasztoru, po której rozmówiwszy się z p. Koperskim względem przyjscia muzyki na odpust do sióstr – poszedłem do Instytutu”⁸. Tego rodzaju przykłady można znaleźć w wielu miejscach *Dziennika* oraz listów wysyłanych przez niego i do niego⁹.

2. Koncepcja formacji służebniczek przez muzykę liturgiczną

Wrażliwość na piękno liturgii, muzyki i troskę o śpiew Bojanowski zaszczerpił także swoim duchowym córkom. Źródłem informacji na ten temat jest *Dziennik* oraz *Reguła Zgromadzenia Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej*.

Siostry już w nowicjacie otrzymywały formację liturgiczno-muzyczną. Bł. Edmund w swoich zapiskach niejednokrotnie wspominał o swoim uczestnictwie w lekcji śpiewu: „Byłem na lekcji [w nowicjacie – B.T.]. Potem były śpiewy. Agnieszka Owczarzanka nauczyła je pieśni kołędowej, w której wiele świętych dziewic oddaje hołd Najśw. Pannie”¹⁰.

Założyciel sam czuwał nad formacją liturgiczno-muzyczną oraz nad repertuarem. W *Regule* (przez niego napisanej) znajdujemy ogólne zasady dotyczące śpiewanych pieśni: „Nie wolno im też śpiewać pieśni innych, jak kościelne, i to przez władzę duchowną zatwierdzone. Ucząc dzieci pieśni świeckich, takie tylko wybiorą, które przez Przełożonych będą pozwolone”¹¹.

To bardzo ważny cytat, potwierdzający estetyczną wrażliwość Bojanowskiego, a także jego troskę o poprawność śpiewów kościelnych.

Formacja muzyczno-liturgiczna pierwszych służebniczek zaowocowała wykorzystaniem poznanych pieśni kościelnych w czasie różnych uroczystości. Tak przygotowane mogły z powodzeniem podjąć posługę wśród dzieci, m.in. przez nauczanie śpiewów liturgicznych, niejednokrotnie wymagających wysiłku, jak np. *Bogurodzicy*¹². W swoim środowisku służebniczki niejednokrotnie uczyły ludzi nowych śpie-

⁶ „Podczas wielkiego nabożeństwa [sumy] była muzyka złożona z kilku śpiewaczek i śpiewaków oraz muzykantów”, *tamże*, s. 418.

⁷ Maksymilian Koperski (1812-1888) – kompozytor, dyrygent. Kształcił się u Andrzeja Niestrawskiego, dyrygenta Kapeli Świętogórskiej, oraz we Wrocławiu. Razem z bratem, Franciszkiem, organistą, działał na Świętej Górze koło Gostynia. Według zachowanych katalogów skomponował 58 różnych mszy i pieśni polskich i łacińskich, niejednokrotnie o charakterze patriotycznym. Pomagał Bojanowskiemu w redakcji *Piosnek wiejskich dla ochronek*. Zob. *Dziennik*, t. I, s. 130nn – zob. www.jozefzeidler.eu, 23.11.2016.

⁸ *Dziennik*, t. II, s. 85, zob. t. I, s. 130, t. II, s. 87, 423.

⁹ Por. B. Tkocz, *Formacja i posłannictwo*, s. 58-91.

¹⁰ *Dziennik*, t. II, s. 301-302.

¹¹ *Reguła Zgromadzenia Służebniczek Boga-Rodzicy-Dziewicy Niepokalanie Poczętej*, Poznań. Drukiem N. Kamieńskiego i Spółki. Nakładem Bojanowskiego, Poznań 1868, [reprint: Katowice 1991, s. 25] (dalej: *Reguła*).

¹² *Dziennik*, t. III, s. 91-92.

wów¹³. Okazją do tego były też tzw. wieczornice, w czasie których w zależności od okresu liturgicznego śpiewano odpowiednie pieśni liturgiczne¹⁴.

3. Służebniczki na Śląsku

Zgromadzenie Służebniczek Bogurodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej¹⁵, założone 3 maja 1850 r.¹⁶, początkowo rozwijało się na terenie Wielkopolski (Podrzecze koło Gostynia Wlkp., Śrem, Kopaszewo i in.)¹⁷. W 1861 r. na zaproszenie hrabiego Alfreda Potockiego i księżnej Jadwigi Sapieżyny siostry przybyły do Podzwierzyńca koło Łańcuta.

W tym samym czasie na Śląsku (zabór pruski) rozwijały się żeńskie zgromadzenia zakonne niemieckiego pochodzenia (siostry miłosierdzia III zakonu św. Franciszka, elżbietanki z Nysy), bądź przybyłe z Francji Szkolne Siostry *de Notre Dame* czy bormeuszki. Nie było na tych terenach zgromadzenia, do którego mogłyby wstąpić polskie dziewczęta i pozostając na tej ziemi, służyć Polakom, kultywować ojczyste tradycje i budzić ich świadomość narodową m.in. przez katechezę w języku polskim, opiekę nad pielgrzymami szczególnie mówiącymi po polsku, zwłaszcza w czasie tzw. wielkich odpustów w sanktuarium św. Anny.

Dostrzegli ten problem ks. kan. Jan Fiecek z Piekar oraz o. Władysław Schneider, franciszkanin z Góry św. Anny. Ten ostatni po lekturze artykułu *Von Polen – uns es holen*, zamieszczonego w 1855 r. w *Berliner Bonifacius-Kalender*, we współpracy z ks. proboszczem Grölichem z Leśnicy pod Górą św. Anny nawiązał kontakt z Edmundem Bojanowskim. Założyciel, mając nadzieję na rozszerzenie się zgromadzenia służebniczek, zapisał w swoim *Dzienniku*: „Kto wie, jeśli Bóg dobrotliwy nie zrządzi, że i w Górnym Szląsku zakładać będziemy Ochronki”¹⁸.

Trwające wiele lat starania o sprowadzenie służebniczek na Śląsk zostały uwieńczone wysłaniem do Poręby pod Górą św. Anny 3 sióstr: Anny Böhm, Karoliny Annuth (pochodzących z Prus Wschodnich) oraz uzdolnionej muzycznie s. Zuzanny Szaflarskiej. Przy wyborze sióstr Założyciel uwzględnił ich zdolności zarówno w perspektywie przyszłej pracy, jak i założenia nowicjatu na Śląsku.

Ks. Walentemu Rimlowi z Leśnicy zależało na tym, „żeby służebniczki już przez czas odpustów tutaj obecne były”¹⁹. Powód notuje Bojanowski w swoim *Dzienniku*:

¹³ „Była u mnie Rozalia Jank[owiak] z prośbą od Karoliny z Osowa o książeczkę z nabożeństwem św. Jana Nep[omucena]. Dałem takową ze zobowiązaniem, aby w dzień i oktawę św. Jana Nep. śpiewali ludzie przy figurze tegoż [święte]go pieśni i litanie z tej książeczki” – *Dziennik*, t. I, s. 349.

¹⁴ *Dziennik*, t. III, s. 509.

¹⁵ *Reguła*, s. 25.

¹⁶ M.W. WROŃSKA, *Powstanie zgromadzenia służebniczek Bogurodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej*, Luboń 2010, s. 129.

¹⁷ T.N. WYSZECKA, *Działalność Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (1850–1901)*, Gniezno 2014, s. 134–136.

¹⁸ *Dziennik*, t. I, s. 632.

¹⁹ *Korespondencja Edmunda Bojanowskiego z lat 1829 – 1871*, t. II: *Listy do Edmunda Bojanowskiego*

„Lud ze wszech stron przybywający, poznałby już Zakład naocznie. Przybywa tam w tym czasie 20.000 do 30.000 pielgrzymów²⁰. Zaś arcybiskup wrocławski Henryk Förster wyraził życzenie, aby służebniczki „rozszerzyły się na cały Śląsk”²¹.

12 sierpnia 1866 r. miało miejsce uroczyste poświęcenie i otwarcie pierwszej placówki - w Porębie na Górnym Śląsku²². Służebniczki, życzliwie przyjęte przez okoliczną ludność, rozpoczęły wychowywanie dzieci w ochronce, służbę chorym w domach i pomoc pielgrzymom²³. Jeszcze w grudniu tego samego roku zaczęła funkcjonować nowicjat, do którego zaczęły się zgłaszać Ślązaczki²⁴.

Już w 1868 r. siostry osiedliły się w Skrzyszowie koło Wodzisławia Śląskiego, a potem w innych miejscowościach, m.in. w Miasteczku Śląskim i Radzionkowie²⁵. Na skutek działań zaborców (Kulturkampf) zgromadzenie podzieliło się na 4 gałęzie: starowiejską, śląską, wielkopolską i dębicką.

W 1909 r. przybyły do Panewnik (obecnie dzielnica Katowic), które po okresie powstań śląskich i plebiscycie 6 września 1923 r. stały się siedzibą Polsko-Śląskiej Prowincji zgromadzenia²⁶. Obecnie zgromadzenie tworzą 3 polskie prowincje, 1 czesko-słowacka i 1 niemiecka, a także Region Afrykański i domy na Ukrainie, Białorusi, we Francji, Włoszech oraz w Kanadzie.

4. Muzyka liturgiczna w zgromadzeniu służebniczek

Od samego początku działalności służebniczek na Śląsku śpiew kościelny stanowił bardzo ważny element życia zakonnego. W programie zajęć nowicjatu znalazły się lekcje śpiewu, które prowadziła s. Zuzanna Szaflarska, a po niej s. Julianna Skowrońska²⁷, o czym Bojanowskiego informowała w liście przełożona, s. Anna Böhm²⁸. Wprawdzie nie zachował się spis pieśni nauczanych w nowicjacie, jednak można do-

---

z lat 1829 – 1868. Objaśnił, skomentował i zarysem monograficznym poprzedził L. SMOŁKA, *Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2001, s. 501.

²⁰ *Dziennik*, t. III, s. 730.

²¹ *Tamże*, s. 724.

²² D. AUGUSTYN, *Pierwsze lata na śląskiej ziemi*, „Ancilla. Periodyk Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP – Śląskich” (dalej: *Ancilla*) (2010), nr 198, s. 22-23.

²³ „Od s. Anny Böhm z Poręby w Szląsku, pierwszy list, z 24 t. m. (...). Podziwiają nabożeństwo uroczyste podczas ciągłych tam teraz odpustów. Były już u chorych, ale daleko, 1½ mili pieszo. Mają już jedną sierotkę – chłopczyka (...). Sprzedają koronki itp. oraz kartki zalecające ochronkę”. *Dziennik*, t. III, s. 738-739.

²⁴ L. SMOŁKA, *Edmund Bojanowski a Śląsk. Początki Zgromadzenia Służebniczek NMP na Śląsku*, w: *140 lat Służebniczek na Śląsku. Materiały z sympozjum 9.09.2006*, Leśnica Opolska - Wrocław 2006, s. 93.

²⁵ *Tamże*, s. 115.

²⁶ L. MATUSZAK, *Historia Domu Prowincjonalnego Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej w Katowicach-Panewnikach*, Katowice-Panewniki 2003, s. 16 (mps).

²⁷ M. SZMIDT, *Nekrologi Sióstr Służebniczek NMP (śląskich)*, t. I: (1868-1960), Wrocław 1983, s. 2 (mps). Zob. *Dziennik*, t. III, s. 289, 557-558.

²⁸ *Dziennik*, t. IV, s. 12, 200.

mniemywać, że nowicjuszki uczyły się zarówno śpiewów kościelnych wykonywanych w czasie liturgii oraz nabożeństw związanych z rokiem kościelnym i wspomnianymi już odpustami, jak i piosenek dla dzieci, przydatnych w pracy wychowawczej. Bojanowski w swoich założeniach formacyjnych postulował również, by „mogły nauczyć się czytania nut do śpiewu”²⁹, a także polecił zwracać uwagę na to, czy kandydatka zgłaszająca się do służebniczek ma słuch muzyczny³⁰. Jego brak mógł być poważną przeszkodą w pracy w ochronce³¹. Myślał także perspektywicznie o tym, by kiedyś wychowanie muzyczne mogła przejąć któraś z sióstr, dlatego zastanawiał się, czy nie posłać do Nysy kandydatki z Poręby³².

Formacja muzyczno-liturgiczna pierwszych służebniczek zaowocowała wykorzystaniem poznanych pieśni kościelnych w czasie różnych uroczystości. Szczególnie miejsce w życiu sióstr, szczególnych czcicielek Maryi, zajmowała pieśń *Bogarodzica*. Siostry śpiewały ją podczas poświęcenia każdej ochronki³³, w święta maryjne³⁴, a nierzadko również na niedzielnej Mszy św.³⁵ Założyciel cieszył się z tego, czemu dał wyraz na kartach *Dziennika*: „Z niezmierną radością dowiedziałem się, że niektóre siostry umieją śpiewać Boga-Rodzicę. Musiały mi wszystkie zaśpiewać”³⁶.

4.1. Czynne włączanie się sióstr w śpiew

Bojanowski podkreślał swoją nieskrywaną radość z faktu, że służebniczki czynnie angażowały się w liturgię poprzez prowadzenie śpiewów oraz uczenie wiernych. Wielokrotnie na kartach *Dziennika* Założyciel służebniczek notował, że siostry wraz z wiernymi w czasie liturgii śpiewały pieśni o Matce Bożej (szczególnie *Bogurodzicę*, której znaczeniu poświęcił obszerny passus w *Zbiorze artykułów z dziedziny wychowania i wiedzy*), Godzinki, różaniec, Gorzkie Żale, *Te Deum*, *Veni Creator*, pieśni o świętych (np. o św. Janie Nepomucenie, św. Filipie Neri)³⁷. Mimo braku źródeł możemy mniemać, że podobnie było w początkach działalności służebniczek na Śląsku. Tak jest i dzisiaj – zarówno w parafiach, w których posługują, jak i w kaplicach ważniejszych domów zakonnych³⁸.

²⁹ *Dziennik*, t. I, s. 14.

³⁰ „Nowicjuszka Michalina z Binkowa nie ma być oddaloną, dopóki sam nie rozpoznam, że brak słuchu nie czyni ją zdatną do Ochronki” – *Dziennik*, t. II, s. 605.

³¹ „Kunegunda i Józefa Borowska nie umieją dobrze śpiewać, więc [s. Elżbieta] sądzi, że razem w jednej Ochronce być nie mogą” – *Dziennik*, t. II, s. 602.

³² *Dziennik*, t. IV, s. 5, 407, 411.

³³ *Tamże*, s. 775; zob. również t. III, s. 90, 103, 206, 315.

³⁴ *Dziennik*, t. III, s. 344.

³⁵ *Dziennik*, t. II, s. 755; t. III, s. 274.

³⁶ *Tamże*, s. 752.

³⁷ *Dziennik*, t. I, s. 369; t. II, s. 60; t. IV, s. 261, 579 i in.

³⁸ „W naszym domu miało dziś [15 listopada 2015 r.] miejsce niecodzienne wydarzenie. Siostry wraz z parafianami odśpiewały nieszpory niedzielne oraz litanię do bł. Edmunda. Potem każdy miał okazję uczcić relikwie naszego O. Założyciela” – Kronika Domu Prowincjalnego w Panewnikach 15.11.2015l.

Podobnie ma się sprawa z liturgią godzin. Odmawiane początkowo *Officium parvum de BMV*, zastąpione tekstami w języku polskim, stale jest ubogacane melodiami zawartymi w różnych zbiorach wydanych w Polsce³⁹ bądź poza jej granicami⁴⁰.

4.2. Siostry organistki animatorkami życia muzycznego

Szczególne zadanie w dziedzinie animacji liturgiczno-muzycznej przypada siostron pełniącym posługę organistek. Wiele z nich zdobyło dyplom w studiach organistowskich działających w Katowicach, Opolu i Wrocławiu, w Studium Liturgiczno-Muzycznym w Aninie koło Warszawy, bądź w Instytucie Liturgicznym w Krakowie⁴¹. Ich działalność nie ograniczała się tylko do gry na organach w czasie liturgii Mszy św. i nabożeństw. Pierwszym zadaniem dydaktycznym sióstr organistek była i jest troska o poziom muzyki liturgicznej we wspólnotach zakonnych bądź parafialnych. Starają się o wzbogacenie repertuaru pieśniowego wspólnoty parafialnej albo zakonnej. Niejednokrotnie prowadzą chóry parafialne, schole różnego typu, a nawet zespoły instrumentalne⁴². Czynią to z prawdziwą pasją, przekazując innym miłość do muzyki.

Spośród sióstr organistek na szczególną uwagę zasługuje s. M. Gloriosa Gruszka, organistka i późniejsza przełożona generalna zgromadzenia, która w swoich zarządzeniach dotyczących modlitw wyraźnie określiła, co i kiedy należy śpiewać⁴³. Nadmienić należy, że te propozycje też dziś są realizowane: śpiew Godzinek w soboty,

³⁹ *Uwielbiamy Pana. Śpiewy Liturgii godzin*, L. GAŁUSZKA (red.), Kraków 1987; *Wybrane Hymny na Jutrznę i Nieszpory*, Prowincja Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza, Warszawa – Lublin 2012; I. PAWLAK (oprac.), *Laudes et Vesperae dominicales. Chwalby poranne (Jutrznia) i Nieszpory na niedziele okresu zwykłego z towarzyszeniem organowym*, Tarnów 2015.

⁴⁰ *Heures de Notre Dame*, t. V: *Temps Ordinaire*, Paris 2010; t. VI A-B: *Sanctoral et Fêtes du Seigneur*, Paris 2012.

⁴¹ ASP, Teczka 24: Wykształcenie Sióstr – siostry organistki.

⁴² W Panewnikach w latach siedemdziesiątych XX w. działał zespół instrumentalny, którego dyrygentem była s. M. Modesta Grzyśka. Zespół ten wykonywał utwory w czasie rekreacji (na podstawie ustnej relacji s. M. Beatrix Gazdy).

⁴³ *Okólniki Przełożonej Generalnej M. Gloriosy Gruszki*, t. I, cz. 1: od 1962 do 1966 r. [ADG Wrocław], 24 listopada 1964 r., s. 3:

1. Śpiewamy Godzinki o Niep. Poczęciu NMP – w święta Maryjne, ew. w soboty na „Godzinie Maryjnej” – bez uszczerbku dla *Officium*.
2. Pamiętamy codziennie o godz. 21 o Apelu.
3. W święta Maryjne po Mszy św. lub w drodze do refektarza w miejsce „De profundis” śpiewać (lub odmawiać) będziemy MAGNIFICAT – z wdzięczności za łaskę chrztu i powołania do Zgromadzenia.
4. Rozśpiewamy się w pieśniach maryjnych – ćwiczyć szczególnie z racji nowenn przed świętami Matki Boskiej.
5. Modlitwę wieczorną zaczynamy jakąś krótką pieśnią maryjną – np. „O Pani moja...” wg obydwu melodii ks. Raka i ks. Chlondowskiego.
6. Studiujemy święta liturgię – Konstytucja o liturgii, Instrukcja o liturgii – książka, śpiewnik ks. dr Raka. (Domy formacyjne zadają o możliwie wysoki poziom życia liturgicznego i według ostatnich osiągnięć soborowych – różne sposoby uczestnictwa we Mszy św. A już punktem honoru będzie wyćwiczenie z ogółem Sióstr Mszy gregoriańskiej z częściami zmiennymi).

śpiew pieśni maryjnej lub innej – w zależności od okoliczności – w drodze z kaplicy do refektarza, pieśni maryjnych przed nowennami, msze gregoriańskie.

Również s. M. Modesta Grzyśka przez prawie 30 lat służyła jako organistka w Domu Prowincjalnym w Panewnikach. Umiejętnie wykorzystywała śpiewy dawne, „od zawsze” wykonywane w zgromadzeniu. Chętnie uczyła nowych, wartościowych pod względem muzycznym i teologicznym, również tych, które zaproponowały siostry, wykorzystując każdą okazję, np. przed kapitułą domową, przed nieszporamai czy kompletą⁴⁴. Prowadziła siostrzany chór, który wykonywał śpiewy w czasie liturgii Mszy św. oraz w czasie uroczystości o charakterze religijnym⁴⁵. Z jej inicjatywy powstał zespół instrumentalny, który działał w latach siedemdziesiątych XX w.⁴⁶ Przygotowała również muzyczną stronę uroczystości stulecia zgromadzenia 13 sierpnia 1966 r. W „Ancilla” – biuletynie zgromadzenia – zachowała się relacja z uroczystości wraz z kompozycjami, które wykonywał chór: „Główna uroczystość skupiła się wokół Mszy świętej, którą celebrował ks. Arcybiskup Kominek (...) Chór sióstr z Leśnicy i Panewnik dobrze przygotował repertuar liturgiczno-jubileuszowy. Msza święta jubileuszowa Grubera, *Suscipe...* Petera Griesbachera, *Święć ludu*, *Pański dzień* Rudolfa Kreutzera, *O Dziewico Nieskalana* ks. O. Żukowskiego – oto niektóre pozycje przygotowanych na ten dzień pieśni”⁴⁷.

4.3. Uczestnictwo w uroczystościach diecezjalnych, zakonnych i federacyjnych

Chór i schola sióstr służebniczek nie ogranicza swojej muzycznej posługi tylko do liturgii przeżywanej w zgromadzeniu. Od kilku lat włącza się w animację śpiewu w czasie pielgrzymki kobiet i dziewcząt do Piekar, tworząc wraz z członkiniami piekarskiego chóru „Cecylia” tzw. „chór pątniczek”. Chór ten wykonuje śpiewy dialogowane oraz kompozycje wielogłosowe⁴⁸. Szczególną okazją do animacji śpiewu są nieszpory, w czasie których np. wykonuje antyfony gregoriańskie. Pomocą w przeżywaniu liturgii jest pielgrzymkowy śpiewnik, redagowany przy współpracy służebniczek.

Od dłuższego już czasu siostry służebniczki śpiewają w chórze międzyzakonnym. Tworzą go siostry ze zgromadzeń zakonnych z terenu archidiecezji katowickiej⁴⁹ oraz alumni Wyższego Seminarium Duchownego Zakonu Braci Mniejszych z Katowic-

⁴⁴ *Nekrolog s. M. Modesty Grzyśka w: Księga nekrologów Sióstr Służebniczek Śląskich 1987-97*, Archiwum Sióstr Służebniczek w Katowicach-Panewnikach, nr 25 (1995).

⁴⁵ W Kronice Domu Prowincjonalnego w Panewnikach w opisie odwiedzin Matki Bożej w kopii cudownego Obrazu Jasnogórskiego pod datą 1 lipca 1988 r. (s. 75) czytamy: „Na powitanie [Matki Bożej] odśpiewano *Akatyst*”, zaś w dniu 23 grudnia 1996 r. (s. 77): „W chwili wnoszenia Obrazu do kaplicy chór wykonał piękny utwór „Ave Maria” Kwiecińskiego”.

⁴⁶ W Domu Prowincjalnym zachowało się instrumentarium zespołu, na które składa się gitara akustyczna, basowa, cytra, mandolina, banjo, akordeon, a nawet lutnia.

⁴⁷ „Ancilla” (1966), nr 8-9, s. 274.

⁴⁸ „W liturgię Mszy włączył się chór międzyzakonny prowadzony przez s. M. Benignę Tkocz” – „Ancilla” (2013), nr 203, s. 22-23.

⁴⁹ Boromeuszki, jadwiżanki, elżbietanki.

-Panewnik⁵⁰. Tenże chór swoim śpiewem ubogaca spotkanie osób konsekrowanych przy panewnickim żłóbku oraz liturgię Dnia Życia Konsekrowanego w katowickiej archikatedrze⁵¹. Wykonuje zróżnicowane kompozycje różnych epok – od chorału gregoriańskiego począwszy, poprzez utwory XIX-wieczne (*Transeamus* J. Schnabla) po współczesne (H.J. Botor, M. Frisina, C. Mawby i in.). Członkowie chóru włączyli się również w przygotowanie i prowadzenie uroczystych nieszpórów śpiewanych w czasie II Kongresu Muzyki Liturgicznej w archidiecezji katowickiej 13 listopada 2015 r.

Okazją do chwalenia Boga śpiewem za życie i dzieło bł. Edmunda Bojanowskiego są federacyjne spotkania służebniczek. Siostry organistki ze śląskiej gałęzi zgromadzenia często przygotowują muzyczną stronę uroczystych celebracji. Tak było na Świętej Górze 8 maja 2009 r. – w dziesiątą rocznicę jego beatyfikacji, na zakończenie „Roku Edmunda Bojanowskiego”⁵², jak również w czasie ogólnopolskich uroczystości związanych z 200. rocznicą urodzin bł. Edmunda na Jasnej Górze 15 czerwca 2014 r.

Ostatnim muzyczno-liturgicznym projektem było dziękczynienie za 150 lat obecności służebniczek na śląskiej ziemi na Górze św. Anny 30 kwietnia br. W czasie uroczystej liturgii śpiewał 30-osobowy chór złożony z sióstr polskich prowincji, a prezentowany repertuar połączył wykonywane przed laty oraz współczesne kompozycje⁵³.

5. Inne inicjatywy muzyczne

5.1. Archiwum muzyczne zgromadzenia

W przygotowaniu strony muzycznej celebracji pomagają kompozycje pieczołowicie zbierane przez siostry organistki z Leśnicy i Panewnik w ciągu wielu lat. Nieustannie rośnie zbiór utworów przeznaczonych dla żeńskiego chóru 2-, 3- i 4-głosowego. W chwili obecnej w panewnickim archiwum przechowuje się prawie 700 utworów zebranych tematycznie według okresów liturgicznych, okolicznościowych, eucharystycznych, maryjnych, zakonnych o świętych, cyklów mszalnych, śpiewów międzylekcyjnych oraz przed Ewangelią. Większość z nich stanowią druki muzyczne. Zbiory rękopiśmienne zebrane są w 45 zeszytach. W tym roku rozpoczęto digitalizację panewnickich chóralnych zbiorów.

Oprócz nich w archiwum znajdują się nuty towarzyszeń organowych, wydanych drukiem jeszcze przed *Vaticanum II* (chorały Gillara, Hoppego, Siedleckiego), jak

⁵⁰ Franciszkanie i cystersi studiujący w tym seminarium.

⁵¹ „W Katowicach stroną muzyczną liturgii Dnia Życia Konsekrowanego dn. 2 lutego, przygotowała autorka niniejszego artykułu która wraz z prawie 50-osobowym chórem międzyzakonnym ćwiczyła już od stycznia. Owoce jednak były piękne” – „Ancilla” (2012), nr 198, s. 28.

⁵² „Na Świętej Górze w Gostyniu miały miejsce federacyjne obchody 200. rocznicy urodzin bł. Edmunda Bojanowskiego (...). Tam ks. abp Stanisław Gądecki odprawił Mszę św. (...) Uroczystą liturgię uświetnił śpiew chóru federacyjnego pod dyrekcją s. M. Benigny Tkocz” – „Ancilla” (2014), nr 207, s. 38.

⁵³ *Laudate Dominum* Frey’a, *Alleluja* ks. K. Mrowca, *Ubi caritas et amor* w opr. ks. Pasionka, *A gdy oni wieczerali* ks. W. Lewkowicza oraz VI Msza R. Dwornika.

również akompaniament do śpiewów chorałowych⁵⁴. Jest również bogaty zbiór literatury organowej, jak i utworów przeznaczonych do wykonywania na różnych instrumentach (fortepian, organy, skrzypce, gitara, akordeon, a nawet fagot), a także partytury dzieł takich kompozytorów, jak: T. Baird (*Cztery eseje na orkiestrę*), A. Bloch (*Espressioni per soprano e orchestra*), K. Staszowski (*Oratorium caritatis*), czy utwory wokalne A. Jarzębskiego (*Nova casa – a tre voci con basso continuo*) czy Ch.W. Glucka (*Arie na alt i mezzosopran z fortepianem*).

5.2. Śpiewniki liturgiczne i inne

Początkowo w czasie liturgii i nabożeństw siostry korzystały z tekstów zawartych w modlitewnikach diecezjalnych, takich jak *Droga do nieba*, *Skarbiec modlitw i pieśni* czy *Śpiewnik* Siedleckiego na terenach poza Śląskiem. W miarę rosnącego repertuaru wynikała konieczność zebrania tekstów nowych pieśni śpiewanych w czasie liturgii. S. Modesta Grzyśka w celu rozśpiewania wspólnoty wykonała własnoręcznie książeczki z tekstami pieśni śpiewanych w poszczególnych okresach liturgicznych, a nawet poświęcone konkretnej tematyce, np. pieśni o Trójcy Przenajświętszej czy o Matce Bożej Nieustającej Pomocy. Trudniejsze śpiewy zawierały także zapis nutowy. Zebrano je z różnych źródeł – drukowanych śpiewników będących w użytku w różnych diecezjach lub zgromadzeniach⁵⁵, a także z rękopisów. Ponieważ ilość takich miniśpiewników rosła (w sumie było kilkanaście), rozważano projekt śpiewnika dla służebniczek śląskich, który zawierałby śpiewy wykonywane w czasie spotkań czy rekolekcji sióstr. Inicjatorką pomysłu była m. M. Gloriosa Gruszka⁵⁶, która bardzo kochała śpiew. Jej pragnienie zostało zrealizowane w 1982 r. W słowie wstępnym napisała: „Wyrażam gorące życzenie, aby Służebniczki, podobnie jak Maryja swoim *Magnificat*, wspólnym śpiewem chwaliły Boga”⁵⁷.

Śpiewnik ten nadal służy siostrą w czasie liturgii. Ponieważ jednak niektóre pieśni wyszły już z użycia, a pojawiły się nowe, zgromadzenie zamierza zweryfikować śpiewy zawarte w dawnym zbiorze *Magnificat* i dokonać jego reedycji.

Jednym z przejawów czci oddawanej przez służebniczki bł. Edmundowi są pieśni związane z jego osobą, komponowane na przestrzeni dziesięcioleci. W wydanym w 1991 r. zbiorze *Pieśni o serdecznie dobrym człowieku, Słudze Bożym Edmundzie Bojanowskim* zebrano niektóre z tych śpiewów, wykonywanych w zgromadzeniach służebniczek. Do zbioru została dołączona kasetą z nagraniem pieśni wykonanych przez zespół „Przemienienie”.

Po beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego w 1999 r. w każdym zgromadzeniu służebniczek powstał bogaty zbiór śpiewów wykonywanych przy okazji nowenny przed

⁵⁴ *Gradual paroissial. L'accompagnement du chant gregorien*, H. POTIRON (oprac), t. I-IV.

⁵⁵ M.in.: *Śpiewnik parafialny*, W. LEWKOWICZ (red.), Olsztyn 1967; *Exsultate Deo – mały śpiewnik mszalny*, G. SKOP (red.), b.m.r.w.; S. ZIEMIAŃSKI, *Pan pieśnią moją*, Kraków 1978.

⁵⁶ „Ancilla” (1991), nr 110, s. 39.

⁵⁷ *Magnificat. Śpiewnik Sióstr Służebniczek NMP*, G. GRUSZKA, A. WALICZEK (red.), Altötting – Wrocław 1982, s. 3.

uroczystością błogosławionego, w związku z rocznicą beatyfikacji, dniami modlitw o jego kanonizację bądź w innych okolicznościach. „Rok Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego” (2013/2014) – obchodzony jako przygotowanie do dwusetnej rocznicy jego urodzin – dał impuls do zebrania śpiewów z nim związanych, pochodzących z różnych prowincji zgromadzeń słuźebniczek, i utworzenia nowego śpiewnika, który z jednej strony pozwoliłby ukazać bogactwo kompozycji w nim zawartych, z drugiej – miałyby zastosowanie w czasie spotkań federacyjnych. Z tą inicjatywą wystąpiła m. M. Brygida Biedroń – Przewodnicząca Federacji Słuźebniczek. Pracę nad redakcją śpiewnika podjęła pisząca te słowa przy współdziałaniu sióstr odpowiedzialnych za animację liturgiczno-muzyczną w poszczególnych gałęziach słuźebniczek. Z materiałów nadesłanych z różnych wspólnot siostrzanych dokonano wyboru kompozycji najbardziej wartościowych pod względem tekstowym i melodycznym. Śpiewnik stanowi w pewnym sensie kontynuację zbioru z 1991 r., usystematyzowanego i poszerzonego o nowe działy. Obejmuje on zarówno śpiewy dawne, utrwalone w żywej tradycji, jak również nowe bądź znalezione w archiwach, dotąd niewykonywane.

Powstał zbiór składający się z pięciu części: dział śpiewów liturgicznych o bł. Edmundzie Bojanowskim; *Testament Ojca Założyciela*, opracowany w sześciu wersjach muzycznych, także wielogłosowo; śpiewy liturgiczne związane z duchowością sióstr słuźebniczek: do Opatrzności Bożej, Ducha Świętego, Maryi Niepokalanej oraz bł. Celestyny Faron; śpiewy o bł. Edmundzie przeznaczone do wykonywania w czasie różnych spotkań poza liturgią; wybrane śpiewy o bł. Edmundzie z przeznaczeniem dla dzieci⁵⁸.

W maju 2016 r., w 166. rocznicę założenia zgromadzenia, wszystkie słuźebniczki w Polsce otrzymały tenże śpiewnik. Jako uzupełnienie planowane jest nagranie płyty z kompozycjami z cz. I (liturgicznej) oraz liturgią godzin o bł. Edmundzie i Niepokalanym Poczęciu.

5.3. Współpraca z kompozytorami

Niektóre kompozycje zamieszczone w wymienionych śpiewnikach zostały napisane na zamówienie zgromadzenia, np. by uświetnić liturgię czy uroczystość związaną z jego założycielem lub szczególnym wydarzeniem. Na przestrzeni lat siostry zwracały się o napisanie nowych kompozycji do znanych kompozytorów, m.in. R. Dwornika i ks. R. Raka, i w ten sposób wzbogacały m.in. pieśniowy repertuar. Na zamówienie przełożonej generalnej M. Gloriosy Gruszki 3 czerwca 1966 r. ks. prof. R. Rak skomponował do słów ks. Józefa Gawora *Modlitwę o beatyfikację Sługi Bożego Edmunda Bojanowskiego*⁵⁹. Wiele nowych pieśni powstało w związku z kultem założyciela słuźebniczek⁶⁰. Powstało także opracowanie liturgii godzin (jutrznia

⁵⁸ *Śpiewnik Federacji Zgromadzeń Sióstr Słuźebniczek NMP ku czci Ojca Założyciela błogosławionego Edmunda Bojanowskiego*, B. TKOCZ (red.), Katowice 2015, s. 7 (dalej: *Śpiewnik Federacji Słuźebniczek*).

⁵⁹ Obecnie pieśń ta nosi incipit *W Trójcy Przenajświętszy Boże*. Zob. *Śpiewnik Federacji Słuźebniczek*, s. 36.

⁶⁰ *Cześć Tobie naszej ziemi Synu* ks. W. Partyki, *Na Świętej Górze* ks. W. Kądzeli do słów bpa J.

i nieszpory) na uroczystość bł. Edmunda i Niepokalanego Poczęcia NMP⁶¹. Nowe kompozycje zamieszczano w „Ancilli”, by wszystkie wspólnoty mogły je śpiewać⁶². Na łamach tego biuletynu zamieszczano także kronikę wydarzeń, w tym związanych z muzyką liturgiczną.

5.4. Koncerty i misteria słowno-muzyczne

Na stulecie przybycia służebniczek do Panewnik (2009 r.) oraz 10-lecie beatyfikacji zostało skomponowane *Oratorium caritatis*. Kompozycja Kamila Staszowskiego do tekstu ks. Wiesława Hudka została wykonana przez orkiestrę i chór Państwowej Szkoły Muzycznej im. M. Karłowicza w Katowicach, Scholę Żeńską Sióstr Służebniczek, Scholę *Cantorum Minorum Chosoviensis*, sopranistkę Gabrielę Ciołek-Sitter pod dyrekcją Wojciecha Sądola. Oratorium ponownie wykonano w Żorach-Kleszczówce 15 listopada 2009 r. – w Dniu Muzyki Liturgicznej. Siostry przygotowywały się do udziału w koncercie poprzez uczestnictwo w próbach w PSM im. M. Karłowicza w Katowicach. Krótka relacja z koncertu ukazała się na łamach katowickiego wydania „Gościa Niedzielnego”⁶³. Zaś w kronice wydarzeń zamieszczonej w „Ancilli” pod datą 18 listopada 2012 r. czytamy: „S. M. Benigna Tkocz wraz z siostrzanym chórem ubogaciła pięknym wykonaniem pieśni Dzień Muzyki Liturgicznej w parafii św. Józefa w Katowicach-Józefowcu”⁶⁴. Koncert ten zarejestrowano na płycie CD⁶⁵.

Muzyka odgrywała ważną rolę w misteriach słowno-muzycznych przygotowywanych z racji ważnych dla zgromadzenia rocznic. W *Misterium o Edmundzie Bojanowskim*, przygotowanym na 125-lecie przybycia służebniczek na Śląsk, wykorzystane zostały śpiewy związane z założycielem służebniczek⁶⁶, natomiast w czasie „Jubileuszowego programu artystycznego, udratyzowanej historii Prowincji Śląskiej do czasów współczesnych”, zabrzmiał m.in. hymn *Bogurodzica, Angelus* W. Kilara i *Zdrowaś bądź, Maryjo* H.M. Góreckiego⁶⁷. Nadmienić należy, że od strony dramatycznej przedstawienie przygotował Roman Michalski, aktor Teatru im. S. Wyspiańskiego w Katowicach.

Zawitkowskiego, *Witaj, sierot Opiekunie* ks. S. Ziemiańskiego, „*Nie szukał w świecie innej pociechy*” ks. A. Reginka do tekstu s. Krystyny Kasperczyk, *O Edmundzie, Ojciec nasz*” ks. W. Hudka i in.

⁶¹ *Śpiewnik Federacji Służebniczek*, s. 39–58, 90–114.

⁶² *Przez Chrztu świętego wielki dar*, m. R. Dwornik – „Ancilla” (1967), nr 13, s. 36; *Całaś piękna jest, Maryjo*, m. ks. R. Rak – „Ancilla” (1967), nr 14, s. 36; *Pieśń do Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego – Cześć naszej ziemi Synu*, t. i m. ks. W. Partyka, C. Or. – „Ancilla” (1999), nr 147, s. 37; *Szlachetny Mężu*, t. s. K. Kasperczyk, m. ks. A. Reginek – „Ancilla” (2011), nr 195, s. 13 i in.

⁶³ „Gość Niedzielnny” 47 (2009), s. IV.

⁶⁴ „Ancilla” (2012), nr 201, s. 20.

⁶⁵ Archidiecezjalny Dzień Muzyki Liturgicznej. Kościół p.w. św. Józefa Robotnika w Katowicach, AD 2012.

⁶⁶ „Ancilla” (1991), nr 111, s. 30–34.

⁶⁷ *Tamże* (1998), nr 143, s. 30–41.

5.5. Nagrania płytowe

Niektóre pieśni wykonywane przez słuźebniczki zostały w sposób artystyczny zaaranżowane i wydane na płytach CD. Z okazji beatyfikacji wydano płytę pt. *Niech biją dzwony. Siostry Słuźebniczki NMP swojemu Założycielowi*⁶⁸. Pieśni maryjne zostały zamieszczone na płycie noszącej tytuł *W oczach Jej niebo*⁶⁹. Siostry z prowincji opolskiej wydały kolędy w układzie trygłosowym z towarzyszeniem organów⁷⁰.

6. Podejmowanie różnych zadań związanych z muzyką kościelną

Działalność słuźebniczek nie ogranicza się tylko do praktyki śpiewu kościelnego. Podejmują także zadania związane z kształtowaniem życia muzycznego diecezji. W archidiecezji katowickiej jedna z sióstr jest członkiem Komisji Muzyki Sakralnej. Wraz z całym zespołem przygotowuje szereg inicjatyw mających zasięg ogólnodiecezjalny, takich jak Dzień Muzyki Liturgicznej, Kongres Muzyki Liturgicznej i in.

Działalność dydaktyczna słuźebniczek w dziedzinie muzyki kościelnej nie ogranicza się tylko do obszaru parafii czy wspólnoty zakonnej. Przez 10 lat (2004–2014) podejmowały również ćwiczenia z muzyki kościelnej w WSD OFM w Katowicach-Panewnikach⁷¹. W ramach członkostwa w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Studiów Śpiewu Gregoriańskiego i przy pomocy Komisji Muzyki Sakralnej w tymże seminarium zorganizowano kilka warsztatów chorałowych dla muzyków kościelnych pod nazwą *Dies Gregoriani*⁷².

Obecnie pisząca te słowa prowadzi zajęcia z chorału gregoriańskiego (teoria i praktyka) oraz z prawodawstwa w Archidiecezjalnym Studium Organistowskim w Katowicach.

Podsumowanie

Działalność muzyczna słuźebniczek jest wynikiem troski o piękno liturgii i wypełnieniem wychowawczego posłannictwa bł. Edmunda.

W ciągu 150 lat istnienia siostry słuźebniczki (śląskie) pielęgnowały muzyczne tradycje. Od początku śpiew zajmował w nim ważne miejsce, zarówno w czasie liturgii, jak i w pracy oraz w wychowaniu dzieci. Z biegiem lat z inicjatywy przełożonych i organistek siostry podejmowały nowe inicjatywy związane z muzyką sakralną, takie jak redakcja śpiewników liturgicznych czy nagrań płytowych.

W myśl zaleceń założyciela, realizowanych we współczesnym wymiarze, siostry włączają się w przygotowanie i prowadzenie śpiewów w celebracjach o zasięgu diecezjalnym czy federacyjnym. Prowadzą działalność dydaktyczną w dziedzinie muzyki w różnych ośrodkach kościelnych. Podejmują także wiele innych inicjatyw, które po-

⁶⁸ Katowice 2000.

⁶⁹ Katowice 2002.

⁷⁰ *Panna Syna powiła*. Kolędy w wykonaniu Sióstr Słuźebniczek NMP, 2014.

⁷¹ *Informator Wyższego Seminarium Duchownego prowincji Wniebowzięcia NMP Zakonu Braci Mniejszych w Polsce*, Panewniki 2004–2014.

⁷² <http://www.choral.pl/>, 21.11.2016.

twierdząc, że wskazówki założyciela odnośnie do śpiewu kościelnego czy wychowania muzycznego dzieci w ochronkach z powodzeniem są stosowane w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej.

STRESZCZENIE

Od początku istnienia Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej muzyka, zwłaszcza liturgiczna, pełniła w nim ważną rolę. W formacji zakonnej, w myśl zaleceń założyciela, siostry uczyły się pieśni kościelnych, które później wykorzystywały w czasie liturgii oraz w pracy z dziećmi w ochronkach. Bł. Edmund Bojanowski troską obejmował właściwy dobór repertuaru, poprawną emisję, a także kształcenie muzycznie uzdolnionych sióstr.

Służebniczki śląskie od 150 lat kultywują muzyczne tradycje. Organistki, chórmistrzynie, pedagodzy w instytucjach kościelnych, kantorki, nauczycielki muzyki w szkołach i przedszkolach zabiegają o to, by wyznawana wiara wyrażała się również w pięknie muzyki i śpiewie Bogu na chwałę. Podejmują różne inicjatywy muzyczno-liturgiczne w zgromadzeniu, w swoich diecezjach oraz w czasie celebracji o zasięgu ogólnopolskim. Troszczą się o muzykalia, redagują własne śpiewniki liturgiczne. Podejmują równocześnie wiele innych inicjatyw, które potwierdzają, że wskazówki założyciela odnośnie do śpiewu kościelnego czy wychowania muzycznego dzieci w ochronkach z powodzeniem są stosowane w Zgromadzeniach Sióstr Służebniczek.

SUMMARY

LIFE OF MUSIC IN THE CONGREGATION OF THE SISTERS SERVANTS OF MARY IMMACULATE (SILESIA) IN THE YEARS OF 1866 TO 2016. AN OUTLINE OF ISSUES.

Since the inception of the Congregation of the Sisters Servants of Mary Immaculate, music, especially liturgical music, has played a vital role. In religious formation and with the recommended thoughts of their Founder, the Sisters have learned religious songs which later proved to be useful in liturgies and in their work with children in the day cares. Blessed Edmund Bojanowski was meticulous in choosing a fitting repertoire, appropriate music and musically trained and talented Sisters.

For 150 years, the Silesian Sisters have cultivated musical traditions. Organists, choir directors, pedagogues in church institutions, cantors, music teachers in schools and day cares, these Sisters have striven to spread the Faith precisely through beautiful music and songs for the glory of God. They have undertaken various musical and liturgical initiatives in their convents, in their dioceses and throughout the whole country during celebrations. They have concerned themselves immensely about music and have even published their own liturgical song books. They have also undertaken different initiatives which emphasize the requirements of their Founder as specifical-

ly concerns the care of preschool and day care children and church hymns throughout all the Congregations of the Sisters Servants of Mary Immaculate.

Słowa kluczowe: Służebniczki NMP, Edmund Bojanowski, liturgia, pieśni kościelne, śpiewniki, chór.

Key words: Servants of Mary Immaculate, Edmund Bojanowski, liturgy, church hymns, song books, choir.